

Neftçalanın Qara Yanvarı

1990-cı ilin yanvarında sovet qoşunları Azərbaycana xalqın azadlıq arzularını boğmaq, yenidən əsarətdə saxlamaq, Dağlıq Qarabağın Ermənistana birləşdirilməsinə qarşı etirazlarına son qoymaq üçün göndərildi.



Əmr Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin baş katibi Mixail Qorbaçov tərəfindən verilmişdi. Məqsəd Azərbaycan xalqını cəzalandırmaq, susdurmaq idi. Respublikanın paytaxtı Bakıya və bir neçə rayonuna SSRİ Müdafiə Nazirliyi, Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsi və Daxili İşlər Nazirliyi tərəfindən qoşun hissələri yeridildi.

Xalqın etiraz səsi

Əgər Kremlin istəyi yalnız Azərbaycanda qayda-qanun yaratmaq olsaydı, o zaman hücum planı tətbiq edilmiş "Bakı şəhərində fəvqəladə vəziyyətin tətbiq edilməsi haqqında" fərman barədə əhəliyə xəbərdarlıq edilərdi. Halbuki "Mülki və siyasi hüquqlar haqqında" Beynəlxalq Paktın birinci bəndinə əsasən, fərman imzalandığı andan fəvqəladə vəziyyətin tətbiqi və müddətləri barədə əhəliyə rəsmi xəbərdarlıq olunmalıdır.

1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə Bakı şəhəri sovet qoşun hissələrinin törətdikləri qanlı hadisələrə meydan oldu. Dinc əhəli qəddarlıqla ağır texnikadan və müxtəlif tipli silahlardan atəşə tutularaq kütləvi qətlə yetirildi.

Respublikanın hər yerini etiraz dalğaları bürüdü. Bakıda törədilən 20 Yanvar hadisələrinə öz etiraz səslərini ucaldılar. Faciənin səbəbkarları yaxşı bildirdilər ki, xalq əliyalın, silahsızdır. Günahkarlar, cinayətkarlar xalqın haqq səsinə eşitmək, bəd əməllərindən, qəddarlıqlarından peşman olmaq əvəzinə təxribatlardan əl çəkmirdilər. Azğınlaşmış sovet qoşun hissələri bir neçə gün sonra dinc əhəliyə divan tutmaq məqsədilə cənuba - Neftçala, Cəlilabad və Lənkərana doğru istiqamətləndi.

Qanlı Yanvar günündən sonra fəvqəladə vəziyyətin elan olunmadığı rayonlarda faciələr törədildi. Yanvarın 25-də Neftçala, yanvarın 26-da Lənkəranda 8 nəfər şəhid oldu...

Onlar əliyalın insanları gülləbaran edirdilər

Sovet tankları Neftçalaya yanvarın 25-i daxil oldu. Həmin günün ikinci yarısında ordu hissələri rayonun mərkəzinə yetişdilər. Sovet əsgərləri heç nəyə əhəmiyyət vermirdilər. Onlar azadlıqları uğrunda mübarizəyə qalxan əliyalın insanlara atəş açır, gülləbaran edirdilər. Gözlənilmədən, xəbərdarlıq etmədən tanklarla, BTR-lərlə, hərbi maşınlarla gəlmiş sovet əsgərləri dörd tərəfi güllə yağışına tutur, yoldan ötənləri güllələyir, döyür, vurur, əzirdilər...

Nurəddin Ağahüseynov həmin gün - yanvarın 25-i səhər işə yollanmışdı. Yanvarın 24-ü axşamı xəstə yatağında olan anasına baş çəkmişdi. Anası uzaqdan gələn səsləri narahatlıq, nigaranlıq içində dinləyər-dinləyər Nurəddindən xəbər almışdı: "Ay bala, bu nə səsidir". O da fikirli-fikirli cavab vermişdi ki, ana, müharibədir deyəsən, sovet ordusu insanları güllələyir. Gedəndə

bacısına demişdi ki, darıxma, sabah gələcəyəm.

Ancaq yanvarın 25-də axşamüstü öz avtomobilində Neftçalanın mərkəzində tanklarla gələn sovet əsgərləri ilə qarşılaşdı. Onu elə avtomobilində atəşə tutdular. Başından və bədəmindən güllə yaraları aldı. Yerliləri harayına yetişdilər. Nurəddini xəstəxanaya apardılar. Onun həyatını xilas etmək mümkün olmadı...

Şəhid Nurəddin Ağahüseynov ailəli idi. Nurəddinin körpə uşaqları atasız qaldılar.

Neftçalada sovet əsgərlərinin amansızlığına sinə gərən qəhrəmanlardan biri də Əbülfəz Cəfərov oldu. Xeyirxahlığı, canıyananlılığı, dürüstlüyü ilə tanınan Əbülfəz də bir çoxu kimi öz həyatını düşünmür, can qorxusu duymurdu. O, yaralıları sovet əsgərlərinin pəncəsindən alıb uzaqlaşdırırdı. İgidliklə mübarizə apararı Əbülfəz Cəfərov neçə-neçə insanı xilas etsə də, özü şəhid oldu. Bacısı Gülnaz Cəfərova Əbülfəzin on üç güllə yarası aldığı deyib: "Başında, sinəsində süngünün, bıçaqların yeri var idi. Ayaqları, boynu sındırılmışdı, barmağı kəsilmişdi. Qardaşım nişanlı idi. Sovet əsgərləri barmağını kəşib nişan üzüyünü aparmışdılar..."

Neftçala faciəsinin şahidləri bildiriblər ki, sovet əsgərləri bununla kifayətlənməyiblər. Hər cür qəddarlığa əl atıblar. Onlar Neftçala şəhərinin mərkəzində 20 Yanvar şəhidlərinin yas mərasimini belə atəşə tuturdular...

1990-cı ilin yanvarında sovet qoşun hissələrinin Neftçalada törətdikləri faciələr zamanı 2 nəfər qətlə yetirildi. 50-yə yaxın insan isə həbs olundu. Onları Bankə qəsəbəsindəki hərbi hissənin hamamına apardılar. Günahsız insanlara xüsusi qəddarlıqla işgəncələr verdilər. İbrahim Nurlu "Neftçalada yanvar qırğını" adlı kitabında yazır: "Tutulmaları döyə-döyə maşınlardan yerə tökürdülər. Rusca kobud ana söyüşləri, yaralananların imliti döyülənlərin qışqırığına qarışmışdı. Onları kəşif tər və rütubət iyi verən daş binaya doluşdurdular. Hamam idi (Bankədəki hərbi hissənin hamamı. Çox təəssüf həmin hamam bizim qanlı tariximizin yaddaşı üçün qorunmur. Hazırda dağılımaqdadır, izi itməkdədir). Yaralılarından axan al qan soyuq, çirkli beton döşəməni qızartmağa başladı. Hamamın tünd qoxusuna qan iyi də qarışdı..."

Təxribatlara əl atmaqla, günahsız insanlara hədə-qorxu gəlməklə, işgəncələr verməklə, qətlər törətməklə SSRİ rəhbərliyi öz məqsədinə çata bilmədi. 1990-cı ilin yanvarında Azərbaycan xalqına heç zaman sağalmayacaq ağır yaralar vursalar da, əzmini, iradəsini qıra, azadlıq eşqini yox edə bilmədilər...

Zöhrə FƏRƏCOVA,
"Azərbaycan"